భారతదేశ రాజపత్రం

(అసాధారణ)

2వ విభాగం - (1)వ ఉప విభాగం

అధికారిక ప్రచురణ

న్యూఢిల్లీ, బుధవారం, ఫిబ్రవరిన 2003 / మాఘ 16, 1924

శాసన, న్యాయ మంత్రిత్వశాఖ

(శాసన సంబంధ శాఖ)

న్యూఢిల్లీ, బుధవారం, ఫిబ్రవరిన, 2003 / మాఘ 16, 1924 (సఖ)

ఈ క్రింది పార్లమెంట్ చట్టానికి 2003, ఫిబ్రవరి 5వ తేదిన గౌరవ రాష్ట్రపతి గారి ఆమోదం పొందింది. అందరి సమాచారం కోసం ఇందుమూలంగా ప్రచురించడమయింది.

జీవవైవిధ్య చట్టం, 2002 లో 18వ నిబంధన

(ఫిబ్రవరి, 5, 2003)

జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, వాటి అంశాల సుస్థిర వినియోగం, జీవవనరులు, పరిజ్ఞాన వినియోగం ద్వారా ఉత్పన్నమయ్యే ప్రయోజనాలు నిష్పాక్షిక, న్యాయోచిత పంపకం, దానితో సంబంధంగల లేదా దానికి సంబంధించిన అనుషంగిక అంశాలను సమకూర్చడానికి ఉద్దేశించిన చట్టం.

భారతదేశం జీవవైవిధ్యంలోను, దానికి సంబంధించి సహసంప్రదాయక, సమకాలీన పరిజ్ఞాన విధానాలలో సుసంపన్నమైనందుచేత.

మరియు భారతదేశం జీవవైవిధ్యంపై ఒడంబడికకు భాగస్వామిగా బ్రెజిల్‌లో రీయోడి జెనిరోలో 1992, జూన్ 5వ తేదీన సంతకం చేసినందు చేత, మరియు సదరు ఒడంబడిక 1993, డిసెంబర్ 29వ తేది నుండి అమలులోకి వచ్చి నందు చేత.

మరియు సదరు ఒడంబడిక రాజ్యాలకు వాటి జీవవనరులపై గల సార్వభౌమాధికారాన్ని పునరుద్ఘాటించినందు చేత, మరియు సదరు ఒడంబడిక జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, వాటి అంశాల సుస్థిర వినియోగం, జన్యుసంబంధ వనరుల వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల నిష్పాక్షిక, న్యాయోచిత పంపకం అంశాలు ప్రధాన ఉద్దేశంగావున్నందు చేత;

మరియు జన్యుసంబంధ వనరుల సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, వాటి ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల నిష్పాక్షిక, న్యాయోచిత పంపకం అంశాలను సమకూర్చడం అవసరమని, అంతేగాక సదరు ఒడంబడికను అమలు పర్చాలని పరిగణించినందున పార్లమెంటుచే భారత గణతంత్ర రాజ్య 53వ సంవత్సరంలో ఈ క్రింది విధంగా చట్టం చేయబడినది.

అధ్యాయం - I

ప్రాథమిక అంశాలు

సంగ్రహనామం, పరిధి, ప్రారంభం

1. (1) ఈ చట్టాన్ని "జీవవైవిధ్య చట్టం, 2002"గా పిలువవచ్చును.

(2) దీని వర్తింపు భారతదేశం అంతటా విస్తరించి వుంటుంది.

(3) ఇది కేంద్ర ప్రభుత్వంచే అధికారిక రాజ పత్రంలో ప్రకటన ద్వారా సమకూర్చే విధంగా ప్రకటన తేది నుండి అమలులోకి వస్తుంది.

అయితే, ఈ చట్టంలోని వివిధ నిబంధనలకు వివిధ తేదీలను సమకూర్చవచ్చును. ఈ చట్టం ప్రారంభానికి అట్టి ఏదేని నిబంధనలో ఏదేని నిర్దేశాన్ని ఆ నిబంధనకు అమలులోకి వచ్చే నిర్దేశంగా అర్థం చేసుకోవాలి.

నిర్వచనాలు

2. సందర్భం ఇతర విధంగా అవసరమున్నపుడు మినహా ఈ చట్టంలో

(a) "ప్రయోజన హక్కుదారులు" అంటే జీవవనరులు, వాటి అనుబంధోత్పత్తుల సంరక్షకులు, అట్టి జీవవనరుల వినియోగం, వర్తింపుతో సహసంబంధిత ఆవిష్కరణలు, పద్దతులకు సంబంధించి పరిజ్ఞానం, సమాచార సృష్టికర్తలు, హక్కుదారులు' అని అర్థం.

(b) "జీవవైవిధ్యం" అంటే అన్ని ఉత్పత్తి స్థానాల ద్వారా జీవించివున్న జీవరాశులలో భిన్నత, వాటికి సంబంధించిన జీవావరణ సంకీర్ణతలు అని అర్థం. ఇందులో జాతులలోను లేదా జాతులు, జీవావరణ వ్యవస్థల మధ్య వైవిధ్యం చేరివుంటుంది.

(c) “జీవవనరులు” అంటే వృక్షాలు జంతువులు, సూక్ష్మజీవరాశులు లేదా వాటి భాగాలు, వాటి జన్యుసంబంధ పదార్థాలు, వాస్తవిక లేదా సంభావ్య వినియోగం లేదా విలువలతో అనుబంధోత్పత్తులు (విలువ ఆధారిత ఉత్పత్తుల మినహా) అని అర్థం. అయితే ఇందులో మానవ జన్యుసంబంధ పదార్థాలు చేరివుండవు.

(d) “జీవ పరిరక్షణ జీవ వినియోగం” అంటే ఏదేని ఉద్దేశం కోసం జాతులు ఉపజాతులు, జన్యువులు, జీవవనరుల భాగాలు, పరిరక్షణ, లేదా సేకరణ ఖండాలు అని అర్థం. ఇందులో వర్ణన, జాబితాపర్చడం, జీవనిర్ధారణ అంశాలు చేరివుంటాయి.

(e) “ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్” అంటే జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా ఆయాసందర్భాన్ని బట్టి రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ అని అర్థం.

(f) “వాణిజ్య పరమయిన వినియోగం” అంటే ఔషదాలు, పారిశ్రామిక ఎంజైములు, ఆహారరుచులు, సువాసలు, అలంకరణ సామగ్రి, రసాయనాలు, జిగుర్లు, రంగులు, జన్యుసంబంధ జోక్యం ద్వారా పంటలు, పశుసంపదను మెరుగు పర్చడానికి జన్యువుల వినియోగం వంటి వాణిజ్యపరమయిన వినియోగం కోసం జీవవనరులను వినియోగించడం అని అర్థం. ఇందులో ఏదేని వ్యవసాయం, ఉద్యానవనాలు, కోళ్లపరిశ్రమ, పాడిపోషణ, పశుసంవర్ధక లేదా తేనేటీగల పెంపకంలోని సంప్రదాయక పెంపకం లేదా వాడుక పద్దతులు చేరివుండవు.

(g) “నిష్పాక్షిక, న్యాయోచిత ప్రయోజనాల పంపకం” అంటే జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ 21వ విభాగం క్రింద నిర్ణయించిన విధంగా ప్రయోజనాలను పంచుకోవడం అని అర్థం.

(h) “స్థానిక సంస్థలు” అంటే ఏ పేరుతో పిలిచినప్పటికీ రాజ్యాంగంలోని 243 బి పరిశ్చేధంలోని (1)వ ఖండం, 243క్యూ పరిశ్చేధంలోని (1)వ ఖండం పరిధి క్రింద గల పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలు, ఏవేని పంచాయతీలు లేదా మున్సిపాలిటీలు లేని పక్షంలో రాజ్యాంగం లేదా కేంద్ర చట్టం లేదా రాష్ట్ర చట్టంలోని ఏదేని ఇతర నిబంధనల క్రింద ఏర్పాటు చేయబడిన స్వపరిపాలన సంస్థలు అని అర్థం.

(i) "సభ్యుడు" అంటే జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా ఒక రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి సభ్యుడు అని అర్థం. ఇందులో ఛైర్‌పర్సన / ఛైర్మన్ కూడా చేరివుంటారు.

(j) "జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ" అంటే 8వ విభాగం క్రింద ఏర్పాటు చేయబడిన జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అని అర్థం.

(k) "నిర్ణయించిన" అంటే ఈ చట్టం క్రింద చేసిన నియామావళి ద్వారా నిర్ణయించినది అని అర్థం

(l) "నిబంధనావళులు" అంటే ఈ చట్టం క్రింద చేసిన నిబంధనావళులు అని అర్థం

(m) "పరిశోధన" అంటే ఉత్పత్తులను చేయడానికి లేదా మార్పుచేయడానికి లేదా ఏదేని వాడకం చేయడానికి జీవావరణ వ్యవస్థలు, జీవించివున్న జీవరాశులు లేదా అందుకు సంబంధించిన వ్యుత్పన్నముల ఉపయెగాలు, ఏదేని జీవవనరు లేదా సాంకేతిక పరిజ్ఞాన వర్తింపు అంశాన్ని అధ్యాయనం లేదా క్రమానుగుణ దర్యాప్తు అని అర్థం.

(n) "రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి" అంటే 22వ విభాగం క్రింద ఏర్పాటు చేయబడిన రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి అని అర్థం

(o) "సుస్థిర వినియోగం" అంటే జీవవైవిధ్యం దీర్ఘకాలిక క్షీణతకు దారి తీయకుండా, తద్వారా వాటి సామర్థ్యాన్ని ప్రస్తుత, భావితరాల అవసరాలు, అకాంక్షలు తీర్చగలిగేలా నిర్వహించేందుకు అట్టి విధానంలో, అట్టి నిష్పత్తిలో జీవవైవిధ్య అంశాలను ఉపయోగించడం అని అర్థం.

(p) "విలువ ఆధారిత ఉత్పత్తులు" అంటే గుర్తింపు లేని, భౌతికంగా వేరుచేయలేని రూపంలో వృక్షాలు, జంతువుల భాగాలు లేదా ఖండాలతో వున్నట్టి పదార్థాలు అని అర్థం.

అధ్యాయం - II

జీవ వైవిధ్య వినియోగ క్రమబద్ధీకరణ

ఎవరైనా వ్యక్తులు లేదా సంస్థ లేదా వ్యవస్థ 'జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ' ఆమోదం లేకుండా జీవవైవిధ్య సంబంధ కార్యకలాపాలను చేపట్టకూడదు.

3. (1) (2)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించిన వ్యక్తి 'జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ' ముందస్తు అనుమతి లేకుండా, పరిశోధన కోసం లేదా వాణిజ్య వినియోగం కోసం లేదా జీవ పరిరక్షణ, జీవ వినియోగం కోసం భారతదేశంలో తటస్థించిన ఏదేని జీవవనరును లేదా దానికి సంబంధించిన సహసంబంధ పరిజ్ఞానాన్ని పొందడం చేయరాదు.

(2) (1)వ ఉప విభాగం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆమోదాన్ని తీసుకోవాల్సిన అవసరంవున్న వ్యక్తులు, వారెవరంటే,

(a) భారత పౌరుడు కాని వ్యక్తి

(b) 1961, ఆదాయ పన్నుచట్టంలోని 2వ విభాగం (30)వ ఖండంలో నిర్వచించిన విధంగా నివాసేతర భారత పౌరుడు.

(c) సంఘటిత సంస్థ, సంఘం లేదా వ్యవస్థ

(i) భారతదేశంలో నమోదుకాకుండా లేదా రిజిస్టర్ కాకుండా వున్నపుడు, లేదా

(ii) ఆయా సమయంలో అమలులో వున్న ఏదేనిచట్టం క్రింద భారతదేశంలో నమోదయి లేదా రిజస్టరయి వుండి దానిలో వాటా మూలధనం లేదా నిర్వాహణలో ఎవరేని భారతీయేతర వ్యక్తి భాగస్వామ్యాన్ని కలిగివున్నపుడు పరిశోధన ఫలితాలను జాతీయ

జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆమోదం లేకుండా కొంతమంది వ్యక్తులకు బదిలీ చేయబడకూడదు.

4. ఏ వ్యక్తీ జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆమోదం లేకుండా, భారతదేశంలో తటస్థించిన లేదా భారతదేశం నుండి పొందిన ఏదేని జీవవనరుకు సంబంధించిన ఏదేని పరిశోధన ఫలితాలను భారతీయ పౌరుడు కానట్టి లేదా 1961, ఆదాయ పన్ను చట్టంలోని 2వ విభాగం (30)వ ఖండంలో నిర్వచించిన విధంగా నివాసేతర భారతీయ పౌరుడైన వ్యక్తికి లేదా భారతదేశంలో రిజిస్టరు కాకుండా లేదా నమోదుకాకుండా వున్న ఏదేని సంఘటిత సంస్థ లేదా వ్యవస్థ లేదా తన వాటా మూలధనం లేదా నిర్వాహణలో భారతీయేతర వ్యక్తి భాగస్వామ్యాన్ని కలిగి వున్న సంస్థకు నగదు ప్రతిఫలం కోసం లేదా ఇతర విధంగా బదిలీ చేయవచ్చు.

వివరణ :- ఈ విభాగం ఉద్దేశాలకోసం "బదిలీ" అనే దానిలో పరిశోధన ఫలితాల ప్రచురణ లేదా ఏదేని సెమినారు లేదా వర్కుషాపులో పరిజ్ఞానం వ్యాపింపచేయడం చేరివుండదు. అయితే, అట్టి ప్రచురణ కేంద్ర ప్రభుత్వంచే జారీ చేయబడిన మార్గదర్శకాల ప్రకారంగా వుండాలి.

3,4, విభాగాలను కొన్ని సహాయోగ పరిశోధన ప్రాజెక్టులకు వర్తింపచేయకూడదు.

5. (1) భారతదేశంలోని ప్రభుత్వ ప్రతిపాదిత సంస్థలు, ఇతర దేశాలలోని అట్టి ఇతర సంస్థలతో సహా సంస్థల మధ్య జీవవనరులు లేదా వాటికి సంబంధించిన సమాచార బదిలీ లేదా మార్పిడిలో ఇమిడివున్న సహాయోగ పరిశోధన ప్రాజెక్టులకు 3 మరియు 4 విభాగాలలోని నిబంధనలను వర్తింపచేయకూడదు. అయితే అట్టి సహాయోగ పరిశోధన ప్రాజెక్టులు (3)వ ఉప విభాగంలో నిర్ధిష్టపర్చిన షరతులను నెరవేర్చాలి.

(2) ఈ చట్టం ప్రారంభానికి ముందు కుదుర్చుకున్న ఒప్పందాల ఆధారంగా అమలులో వుండి (1)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించినవి కాని అన్ని సహాయోగ పరిశోధన ప్రాజెక్టుల ఒప్పందంలోని నిబంధనలు ఈ చట్టంలోని నిబంధనలతో లేదా (3)వ ఉప విభాగం (ఎ) ఖండం క్రింద జారీచేసిన ఏదేని మార్గదర్శకాలతో అసంబద్ధంగా వున్నవి చెల్ల నేరవు.

(3) (1)వ ఉప విభాగంలోని ఉద్దేశాల కోసం సహయోగ పరిశోధన ప్రాజెక్ట్‌లు

(a) ఇందు కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వంచే జారీచేయబడిన విధాన పరమయిన మార్గదర్శకాలకు అనుగుణంగా వుండాలి.

(b) కేంద్ర ప్రభుత్వంచే ఆమోదించబడాలి.

మేథోసంపత్తి హక్కుల కోసం దరఖాస్తును జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆమోదం లేకుండా చేయకూడదు.

6. (1) అట్టి దరఖాస్తును చేయడానికి ముందు జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ నుండి ముందస్తు ఆమోదాన్ని పొందకుండా ఏ వ్యక్తీ భారతదేశం నుండి పొందిన జీవవనరుపై ఏదేని పరిశోధన లేదా సమాచారం ఆధారంగా ఏదేని ఆవిష్కరణ కోసం భారతదేశంలో లేదా వెలుపల ఏదేని మేథోసంపత్తి హక్కు కోసం దరఖాస్తు చేయరాదు. అయితే, ఒకవ్యక్తి ఒక పేటెంట్ కోసం దరఖాస్తుచేసినట్లయితే, అట్టి పేటెంట్‌ను ఆమోదించిన తరువాత, అయితే సంబంధిత పేటెంట్ ఆధారిటిచే పేటెంట్‌కు సీలు వేయడానికి ముందు జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అనుమతి తప్పని సరి. అయితే, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ దాని అనుమతి కోసం చేసిన దరఖాస్తును, అది అందిన తేది నుండి తొంబై రోజుల కాల పరిమితిలో పరిష్కరించాలి.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ విభాగం క్రింద ఆమోదాన్ని మంజూరు చేస్తూ అట్టి హక్కుల వాణిజ్య వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ఆర్థిక ప్రయోజనాల పంపకంతో సహా ప్రయోజన పంపకం ఫీజు లేదా రాయల్టీని లేదా రెండింటిని లేదా షరతులను విధించవచ్చును.

(3) ఈ విభాగంలోని నిబంధనలను పార్లమెంటుచే చట్టం చేయబడిన మొక్కల రకాల సంరక్షణకు సంబంధించిన ఏదేని చట్టం క్రింద ఏదేని హక్కుకోసం దరఖాస్తు చేస్తున్న ఏవరేని వ్యక్తికి వర్తింపచేయకూడదు.

(4) (3)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించిన చట్టం క్రింద ఏదేని హక్కును మంజూరు చేసినపుడు, సంబంధిత ఆధారిటీ అట్టి హక్కును మంజూరుచేస్తూ, హక్కును మంజూరుచేస్తున్న అట్టి డాక్యుమెంటు ప్రతిని జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు తెలియజేయాలి.

కొన్ని ఉద్దేశాల కోసం జీవవనరులను పొందడం కోసం రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి ముందస్తు సమాచారం

7. భారత పౌరుడైన వ్యక్తి లేదా భారతదేశంలో రిజిస్టరు అయిన సంఘటిత సంస్థ, సంఘం లేదా వ్యవస్థ సంబంధిత రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి ముందస్తు సమాచారం ఇవ్వకుండా వాణిజ్య వినియోగం, లేదా వాణిజ్య వినియోగం కోసం జీవ పరిరక్షణ, జీవ వినియోగం కోసం ఏదేని జీవవనరును పొందరాదు. అయితే, ఈ విభాగంలోని నిబంధనలు ఆ ప్రాంతంలోని స్థానిక ప్రజలకు, వర్గాలవారికి వర్తింపచేయకూడదు. ఇందులో జీవవైవిధ్య సంబంధ రైతులు, వ్యవసాయదారులు స్వదేశీయ వైద్యాన్ని అవలంబిస్తున్న వైద్యులు చేరివుంటారు.

అధ్యాయం - III

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఏర్పాటు

8. (1) కేంద్ర ప్రభుత్వం అధికారిక రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నిర్ణయించే విధంగా అట్టి తేదీ నుండి అమలుతో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అని పిలువబడే ఒక సంస్థను ఈ చట్టం క్రింద ఉద్దేశాల కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వంచే ఏర్పాటు చేయబడాలి.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ పైన పేర్కొనిన పేరు మీద, శాశ్వత వారసత్వాన్ని, సర్వసాధారణ ముద్రను కలిగివుంటూ, స్థిర చరాస్తుల రెండింటిని ఆస్తి కొనుగోలు, నిర్వహణ విక్రయం అధికారంతో, ఒప్పందాలను కుదుర్చుకోవడానికి, సదరు పేరుతో దావా వేయడానికి, దావా ఎదుర్కోవడానికి ఒక సంఘటిత సంస్థగా వుంటుంది.

(3) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ప్రధాన కార్యాలయం చెన్నైలో వుంటుంది. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ కేంద్ర ప్రభుత్వం మందస్తు ఆమోదంతో భారతదేశంలోని ఇతర ప్రదేశాలలో కార్యాలయాలను ఏర్పాటు చేయవచ్చును.

(4) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఈ క్రింది సభ్యులను కలిగివుండాలి.

(a) కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించే ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ జీవవైవిధ్యం సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, ప్రమోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి సంబంధించిన ఆంశాలలో తగినంత పరిజ్ఞానం, అనుభవాన్ని కలిగివున్న ప్రసిద్ధ వ్యక్తి అయివుండాలి.

(b) కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించే ముగ్గురు పదవిరీత్యా సభ్యులు గిరిజన వ్యవహారాలు చూస్తున్న మంత్రిత్వ శాఖకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న ఒకరిని,

పర్యావరణ, అడవుల వ్యవహారాలను చూస్తున్న మంత్రిత్వశాఖకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న వారి నుండి ఇద్దరిని నియమిస్తుంది. ఇందులో ఒకరు అటవీ అదనపు డైరక్టరు జనరలు లేదా అటవీ డైరక్టరు జనరలు వుంటారు.

(c) కేంద్ర ప్రభుత్వం వరుసగా ఈ క్రింది అంశాలను చూస్తున్న కేంద్ర ప్రభుత్వ మంత్రిత్వశాఖలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించే ఏడుగురు పదవిరీత్యా సభ్యులు.

(i) వ్యవసాయ పరిశోధన, విద్య;

(ii) బయో టెక్నాలజీ;

(iii) సముద్ర వనరుల అభివృద్ధి;

(iv) వ్యవసాయం, సహకారం;

(v) భారతీయ వైద్య, ఆయుర్వేద, యునాని, హోమియోపతి వ్యవస్థలు;

(vi) శాస్త్ర, సాంకేతిక విజ్ఞానం;

(vii) శాస్త్రీయ, పారిశ్రామిక పరిశోధన;

(d) జీవవైవిధ్యం సంరక్షణ, జీవవనరుల సుస్థిర వినియోగం, జీవవనరుల వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి సంబంధించిన అంశాలలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానాన్ని లేదా అనుభవాన్ని కలిగి వున్న అనుభవజ్ఞులు, శాస్త్రవేత్తలు, జీవవనరుల వినియోగ పరిశ్రమ ప్రతినిధులు, సృష్టికర్తలు, సంరక్షకులు, పరిజ్ఞాన హక్కుదారులలో నుండి ఐదుగురు అనధికార సభ్యులను నియమిస్తుంది.

ఛైర్‌పర్సన్, సభ్యుల ఉద్యోగ నిబంధనలు

9. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ పదవిరీత్యా సభ్యులు కాకుండా, ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్, ఇతర సభ్యుల పదవీకాలం, ఉద్యోగ నిబంధనలు కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించే అట్టి విధంగా వుండాలి.

ఛైర్‌పర్సన్/ఛైర్మన్ జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ముఖ్యకార్యనిర్వహణాధికారిగా వుండటం

10. ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు ముఖ్య కారనిర్వహణాధికారిగా వుండి,నిర్ణయించే విధంగా అట్టి అధికారాలను ఉపయోగించి,అట్టి విధులను నిర్వర్తించాలి.

సభ్యుల తొలగింపు

11. కేంద్ర ప్రభుత్వం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ నుండి ఎవరేని సభ్యుడ్ని

(a) దివాళకోరుగా న్యాయ నిర్ణయం చేయబడినారని; లేదా

(b) నీతిబాహ్యత ప్రమేయంవున్నట్టి నేరంలో దోషిగా నిర్దేశించబడినారని; లేదా

(c) సభ్యునిగా వ్యవహరించడానికి భౌతికంగా లేదా మానసికంగా అశక్తులుగా మారారని; లేదా

(d) ప్రజాప్రయోజనానికి హానికరమైన విధంగా తన పదవిలో కొనసాగడానికి గాను తన హెూదాను దుర్వినియోగపర్చారని; లేదా

(e) సభ్యునిగా అతని విధులకు ప్రతికూలంగా పరిణమించే విధంగా అట్టి ఆర్థిక లేదా ఇతర ప్రయోజనాలను ఆర్జించారని అభియోగం వున్న సందర్భంలో తొలగించవచ్చును.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ సమావేశాలు

12. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ నిర్ణయించే విధంగా అట్టి సమయం, ప్రదేశాలలో సమావేశాలు, దాని సమావేశాలలో (దాని సమావేశాల కోరంతో సహా) వ్యవహార లావాదేవి విషయంలో అట్టి కార్యవిధాన నియమావళిని పాటించాలి.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ సమావేశాలలో అధ్యక్షత వహిస్తారు.

(3) ఏదేని కారణాల చేత ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ యొక్క ఏదేని సమావేశానికి హాజరుకాలేక పోయినట్లయితే, సమావేశానికి హాజరయిన సభ్యులచే ఎంపికచేసుకోబడిన జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థలోని ఎవరేని సభ్యుడు సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తారు.

(4) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ యొక్క ఏదేని సమావేశ సమక్షానికి ముందుకు వచ్చిన అన్ని సందేహాలను హాజరయిన సభ్యుల ఓటింగుతో ఆధిక్యం ఓట్ల ద్వారా నిర్ణయించాలి. సమాన ఓట్లు వచ్చిన సందర్భంలో ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ లేదా ఆయన / ఆమె గైరుహాజరీలో అధ్యక్షత వహించిన వ్యక్తి రెండవ లేదా నిర్ణాయక ఓటును వేయడానికి అర్హత కలిగి వుంటారు.

(5) సమావేశంలో నిర్ణయించాల్సిన ఒక విషయంలో ప్రత్యక్ష, పరోక్ష లేదా వ్యక్తిగత, సంబంధిత లేదా ఆసక్తిగల, ఏదైనప్పటికీ ప్రతి సభ్యుడు అతని సంబంధం లేదా ఆసక్తి స్వభావాన్ని వెల్లడి చేయాలి. అట్టి వెల్లడి తరువాత సంబంధిత లేదా ఆసక్తిగల సభ్యుడు ఆ సమావేశానికి హాజరుకాకూడదు.

(6) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ యొక్క చర్య లేదా కార్యకలాపాలను ఈ క్రింది స్వల్ప కారణాల చేతనే చెల్లుబడికాకుండా చేయరాదు.

(a) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థలో ఏదేని ఖాళీ లేదా ఏర్పాటులో ఏదేని లోపం; లేదా

(b) సభ్యునిగా వ్యవహరించడానికి ఒక వ్యక్తి నియామకంలో ఏదేని లోపం; లేదా

(c) కేసు యోగ్యతలపై ప్రభావం చూపని జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ కార్య విధానంలోగల ఏదేని అక్రమం.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ కమిటీలు

13. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ వ్యవసాయ జీవవైవిధ్యాన్ని నిర్వహించడానికి ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేయవచ్చును.

వివరణ – ఈ ఉపవిభాగం ఉద్దేశాలకోసం "వ్యవసాయ జీవవైవిధ్యం" అంటే వ్యవసాయ సంబంధ జాతులు, వాటి అటవీ సంబంధ అంశాల జీవవైవిధ్యం అని అర్థం.

(2) (1)వ ఉప విభాగంలో నిబంధనలకు ప్రతికూలం కాకుండా, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ చట్టంక్రింద తన విధులను నిర్వర్తించడం కోసం, తన కర్తవ్యాల నిర్వాహణ కోసం అది యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి అనేక కమిటీలను నియమించవచ్చును.

(3) ఈ విభాగం క్రింద ఏర్పాటయిన కమిటీకి అది యుక్తమని భావించిన విధంగా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ సభ్యులు కానట్టి అనేకమంది సభ్యులను ఎంపిక చేసుకోవాలి. ఆ విధంగా ఎంపికైన సభ్యులు ఆ కమిటీ సమావేశాలకు హాజరయి, దాని కార్యకలాపాలలో పాలుపంచుకోవడానికి హక్కును కలిగి వుంటారు. అయితే ఓటువేయడానికి హక్కును కలిగివుండరు.

(4) (2)వ ఉప విభాగం క్రింద కమిటీ సభ్యులుగా నియమించబడిన వ్యక్తులు కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా కమిటీ సమావేశాలకు హాజరవుతున్నందు కోసం అట్టి భత్యాలు లేదా ఫీజులను పొందడానికి హక్కు కలిగి వుంటారు.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అధికారులు, ఉద్యోగులు

14. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ చట్టం క్రింద తన విధులను సమర్థవంతంగా నిర్వర్తించడం కోసం అది అవసరమని భావించిన విధంగా అట్టి అధికారులు, ఇతర ఉద్యోగులను నియమించవచ్చును.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థలోని అట్టి అధికారులు, ఇతర ఉద్యోగుల ఉద్యోగ నియమ నిబంధనలు నిబంధనావళుల ద్వారా నిర్ణయించే విధంగా వుండాలి.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఉత్తరువులు, నిర్ణయాల ప్రామాణీకరణ

15. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ యొక్క అన్ని ఉత్తరువులు, నిర్ణయాలను ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ లేదా ఇందుకోసం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే అధికారమివ్వబడిన ఎవరేని ఇతర సభ్యుడి సంతకంచే ప్రమాణీకరించడమవుతుంది. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే అమలుపర్చిన ఇతర పత్రాలన్నిటిని ఇందుకోసం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ దానిచే అధికారం ఇవ్వబడిన అధికారి సంతకంచే ప్రమాణీకరించడమవుతుంది.

అధికారాల బదలాయింపు

16. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ వ్రాతపూర్వకంగా సాధారణ లేదా ప్రత్యేక ఉత్తరువు ద్వారా, షరతులు ఏవైనా వున్నట్లయితే అట్టి షరతులకు లోబడి ఉత్తరువులో నిర్దేశించిన విధంగా ఈ చట్టం క్రింద అది అవసరమని భావించిన విధంగా అట్టి అధికారాలను, విధులను (50వ విభాగం క్రింద అపీలును దాఖలు చేయడానికి అధికారం, 64వ విభాగం క్రింద నిబంధనావళులను చేసే అధికారం మినహా) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థలోని ఎవరేని సభ్యునికి, అధికారికి లేదా ఎవరేని ఇతర వ్యక్తికి బదలాయించవచ్చును.

భారతీయ సంచిత నిధినుండి భరించాల్సిన జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఖర్చులు

17. సభ్యులకు చెల్లించదగు జీత భత్యాలు, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థలోని అధికారులకు, ఇతర ఉద్యోగులకు సంబంధించి లేదా వారికి చెల్లించదగు జీత భత్యాలు, పింఛనుతో సహా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ పరిపాలక ఖర్చులను భారతీయ సంచిత నిధి నుండి భరించాలి.

అధ్యాయం - IV

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ విధులు, అధికారాలు

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ విధులు, అధికారాలు

18. (1) 3, 4, 6 విభాగాలలో నిర్దేశించిన కార్యకలాపాలను క్రమబద్ధీకరించడానికి జీవ వనరుల వినియోగం కోసం, నిష్పాక్షిక, న్యాయోచిత ప్రయోజన పంపకం కోసం నిబంధనావళుల ద్వారా మార్గదర్శకాలను జారీ చేయడం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ విధిగా వుంటుంది.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ 3, 4, 6 విభాగాలలో నిర్దేశించిన ఏదేని కార్యకలాపాన్ని చేపట్టడం కోసం ఆమోదాన్ని మంజూరు చేయవచ్చును.

(3) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ క్రింది విధంగా చేయవచ్చును.

(a) జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, వాటి అంశాల సుస్థిర వినియోగం, జీవవనరుల వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి సంబంధించిన అంశాలపై కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సలహా ఇవ్వడం

(b) 37వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద ప్రకటించబోయే జీవవైవిధ్య ప్రాముఖ్యత గల ప్రాంతాలను వారసత్వ స్థలాలుగా ఎంపిక చేయడంలోను, అట్టి వారసత్వ స్థలాల నిర్వహణ కోసం చర్యలలోను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు సలహా ఇవ్వడం.

(c) ఈ చట్టంలోని నిబంధనలను నిర్వహించడానికి అవసరమయిన విధంగా అట్టి ఇతర విధులను నిర్వర్తించడం.

(4) భారతదేశం నుండి పొందిన ఏదేని జీవవనరు లేదా భారతదేశం నుండి పొందిన అట్టి జీవవనరుతో గల సహసంబంధ పరిజ్ఞానంపైన భారతదేశం వెలుపల ఏదేని దేశంలో మేథోసంపత్తి హక్కులను మంజూరును వ్యతిరేకించడానికి అవసరమయిన ఏదేని చర్యలను కేంద్ర ప్రభుత్వం తరపున జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ తీసుకోవచ్చును.

అధ్యాయం - V

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే ఆమోదం

కొన్ని కార్యకలాపాలను చేపట్టడం కోసం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే ఆమోదం

19. (1) పరిశోధన కోసం లేదా వాణిజ్య వినియోగం కోసం లేదా జీవ పరిరక్షణ, జీవవనరుల వినియోగం కోసం భారతదేశంలో తటస్థించిన ఏదేని జీవవనరు లేదా దానితో సంబంధం గల సహసంబంధ పరిజ్ఞానాన్ని పొందడానికి లేదా భారతదేశంలో తటస్థిస్తున్న లేదా పొందిన జీవవనరుకు సంబంధించిన ఏదేని పరిశోధన ఫలితాలను బదిలీ చేయాలని ఉద్దేశిస్తున్న 3వ విభాగంలోని (2)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించిన ఎవరేని వ్యక్తి, నిర్ణయించే విధంగా నిర్ణీత ఫారంలో అట్టి ఫీజుల చెల్లింపుతో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు దరఖాస్తు చేయాలి.

(2) 6వ విభాగంలోని (1) ఉప విభాగంలో నిర్దేశించబడిన, భారతదేశంలోనైనా లేదా భారతదేశం వెలుపలలోనైనా ఏదేని పేటెంటు కోసం లేదా మేథోసంపత్తి రక్షణకు సంబంధించిన ఏదేని విధానం కోసం దరఖాస్తు చేయాలని ఉద్దేశిస్తున్న ఎవరేని వ్యక్తి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి విధానంలో అట్టి నిర్ణీత ఫారంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు దరఖాస్తు చేయవచ్చును.

(3) (1)వ ఉప విభాగం లేదా (2)వ ఉప విభాగం క్రింద దరఖాస్తు అందిన మీదట, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అది యుక్తమని భావించిన విధంగా సంప్రదింపులు జరిపిన తరువాత, అవసరమయినట్లయితే దీనికోసం ఏర్పాటుచేసిన నిపుణుల కమిటీని సంప్రదించిన తరువాత, రాయల్టీ రూపంలో ఛార్జీలను విధించడంతో సహా ఇందుకోసం చేసిన ఏదేని నిబంధనావళులకు లోబడి, అది యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి నియమనిబంధనలకు లోబడి ఉత్తరువు ద్వారా ఆమోదాన్ని ఇవ్వవచ్చును లేదా వ్రాత పూర్వకంగా కారణాలను

నమోదుచేసి దరఖాస్తును తిరస్కరించవచ్చును. అయితే, ప్రభావిత వ్యక్తికి తన వాదనను వినిపించుకోవడానికి అవకాశాన్ని కల్పించకుండా తిరస్కరణ ఉత్తరువును చేయరాదు.

(4) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఈ విభాగం క్రింద అది జారీచేసే ప్రతి ఆమోదానికి బహిరంగ నోటీసును ఇవ్వాలి.

జీవవసరు లేదా పరిజ్ఞానం బదిలీ

20. (1) 19వ విభాగం క్రింద ఆమోదం మంజూరును పొందిన వ్యక్తి, సదరు ఆమోదంలో విషయాంశంగా వున్న ఏదేని జీవవనరు లేదా దానితో సంబంధంగల సహసంబంధ పరిజ్ఞానాన్ని జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అనుమతితో తప్ప బదిలీ చేయరాదు.

(2) (1)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించబడిన ఏదేని జీవవనరు లేదా దానితో సంబంధంగల సహసంబంధ పరిజ్ఞానాన్ని బదిలీ చేయాలని ఉద్దేశిస్తున్న ఎవరేని వ్యక్తి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి విధానంలో, అట్టి ఫారంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు దరఖాస్తు చేయాలి.

(3) (2)వ ఉప విభాగం క్రింద దరఖాస్తు అందిన మీదట, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ అది యుక్తమని భావించిన విధంగా సంప్రదింపులు జరిపిన తరువాత, అవసరమయినట్లయితే దీని కోసం ఏర్పాటుచేసిన నిపుణుల కమిటీని సంప్రదించిన తరువాత, రాయల్టీ రూపంలో ఛార్జీలను విధించడంతో సహా, అది యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి నియమనిబంధనలకు లోబడి ఆమోదాన్ని ఉత్తరువు ద్వారా ఇవ్వవచ్చును లేదా వ్రాతపూర్వకంగా కారణాలను నమోదుచేసి దరఖాస్తును తిరస్కరించవచ్చును. అయితే, ప్రభావిత వ్యక్తికి తన వాదనను వినిపించుకోవడానికి అవకాశాన్ని కల్పించకుండా తిరస్కరణ ఉత్తరువు చేయరాదు.

(4) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ విభాగం క్రింద అది జారీ చేసే ప్రతి ఆమోదానికి బహిరంగ నోటీసును ఇవ్వాలి.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే న్యాయోచిత ప్రయోజన పంపకం నిర్ధారణ

21. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ 19 లేదా 20వ విభాగం క్రింద ఆమోదాలను మంజూరు చేస్తూ అట్టి ఆమోదం కోసం దరఖాస్తు చేస్తున్న వ్యక్తి, స్థానిక సంస్థలు, ప్రయోజన హక్కుదారులు మధ్య పరస్పర అంగీకార నియమనిబంధనలకనుగుణంగా వినియోగించుకొనిన జీవవనరులు, వాటి అనుబంధోత్పత్తులు, ఆవిష్కరణలు, వాటి వాడకం, వర్తింపులతో సహసంబంధ పద్ధతులు, దానితో సంబంధంగల పరిజ్ఞానం వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకాన్ని సాధించేలా మంజూరు చేసిన ఆమోదానికి లోబడి నియమనిబంధనలు వుండేలా చూడాలి.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఇందుకోసం చేసిన ఏవేని నిబంధనావళు లకు లోబడి, ఈ క్రింది విధానంలో ఏదేని లేదా మొత్తంగా అమలుపర్చి ప్రయోజన పంపకాన్ని నిర్ధారించాలి. అవేమిటంటే –

(a) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు లేదా ప్రయోజన హక్కుదారులను గుర్తించిన పక్షంలో అట్టి ప్రయోజన హక్కుదారులకు మేథోసంపత్తి ఉమ్మడి యాజమాన్య హక్కు మంజూరు.

(b) సాంకేతిక పరిజ్ఞానం బదిలీ.

(c) ప్రయోజన హక్కుదారులకు ఉత్తమ జీవన ప్రమాణాలను సమకూర్చగలిగే అట్టి ప్రాంతాలలో ఉత్పత్తి, పరిశోధన, అభివృద్ధియున్నట్లు నిర్ధారణ.

(d) జీవవనరుల పరిశోధన, అభివృద్ధి, జీవ పరిరక్షణ, జీవ వినియోగానికి సంబంధించి భారతీయ శాస్త్రవేత్తలు, ప్రయోజన హక్కుదారులు, స్థానిక ప్రజలతో సంఘం.

(e) ప్రయోజన హక్కుదారులకు సహాయం అందించడం కోసం వెంచర్ కాపిటల్ ఫండ్‌ను ఏర్పాటుచేయడం.

(f) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ యుక్తమని భావించిన విధంగా ప్రయోజన హక్కుదారులకు ద్రవ్య నష్ట పరిహారం, ద్రవ్యయేతర ప్రయోజనాల చెల్లింపు.

(3) ప్రయోజన పంపకం రూపంలో ఏదేని నగదు మొత్తానికి ఉత్తరువు చేసిన పక్షంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆ మొత్తాన్ని జాతీయ జీవవైవిధ్య నిధికి జమచేయవలసిందిగా ఆదేశించవచ్చును. అయితే, జీవవనరు లేదా పరిజ్ఞానాన్ని నిర్దిష్ట వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహం లేదా సంస్థల నుండి వినియోగించుకొనిన సందర్భంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఆ మొత్తాన్ని ఏదేని ఒప్పందం నిబంధనలకనుగుణంగాను, అది యుక్తమని భావించిన అట్టి విధానంలో నేరుగా అట్టి వ్యక్తికి లేదా వ్యక్తుల సమూహానికి లేదా సంస్థలకు చెల్లించాలని ఆదేశించవచ్చును.

(4) ఈ విభాగం ఉద్దేశాల కోసం, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ కేంద్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదించి, నిబంధనావళుల ద్వారా మార్గదర్శకాలను రూపొందించాలి.

అధ్యాయం – VI

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఏర్పాటు

22. (1) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అధికారిక రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నిర్ణయించే విధంగా అట్టి తేదీ నుండి అమలుతో (రాష్ట్రం పేరు) జీవవైవిధ్య మండలిగా పిలువబడే రాష్ట్రానికి ఒక జీవవైవిధ్య మండలిని ఈ చట్టంలోని ఉద్దేశాల కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే ఏర్పాటుచేయబడాలి.

(2) ఈ విభాగంలో ఏమి వున్నప్పటికీ, ఒక కేంద్ర పాలిత ప్రాంతానికి రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలిని ఏర్పాటు చేయకూడదు. కేంద్ర పాలిత ప్రాంతానికి సంబంధించి జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతం కోసం రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి అధికారాలను వినియోగించి, విధులను నిర్వర్తించాలి. అయితే, ఏదేని కేంద్ర పాలిత ప్రాంతం విషయంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ ఉప విభాగం క్రింద తన అధికారాలను లేదా విధులను అన్నిటిని లేదా దేనినైనా కేంద్రప్రభుత్వం నిర్ధిష్టపర్చే విధంగా అట్టి వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహానికి బదలాయించవచ్చును.

(3) మండలిపైన పేర్కొనిన పేరుమీద శాశ్వత వారసత్వాన్ని, సాధారణ ముద్రను కలిగివుంటూ, స్థిర చరాస్తుల రెండింటిని, ఆస్తి కొనుగోలు, నిర్వహణ, విక్రయం అధికారాలతో, ఒప్పందాలను కుదుర్చుకోవడానికి, దావా వేయడానికి, దావా ఎదుర్కోవడానికి ఒక సంఘటిత సంస్థగా వుంటుంది.

(4) మండలి ఈ క్రింది సభ్యులతో ఇమిడి వుండాలి, వారెవరంటే –

(a) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమించబోయే ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ – ఆయన / ఆమె జీవవైవిధ్యం సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, ప్రయోజనాల న్యాయోచిత

పంపకం సంబంధించిన అంశాలలో తగినంత పరిజ్ఞానం, అనుభవాన్ని కలిగివున్న ప్రసిద్ధ వ్యక్తి అయి వుండాలి.

(b) రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంబంధిత శాఖలకు ప్రాతినిధ్యం వహించేందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమించే ఐదుగురుకు తక్కువ కాకుండా పదవిరీత్యా సభ్యులు.

(c) జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, జీవవనరుల సుస్థిర వినియోగం, జీవవనరుల వినియోగం ద్వారా సమకూడిన ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి సంబంధించిన అంశాలలో నిపుణులైన వారి నుండి నియమించే ఐదుగురుకు తక్కువ కాకుండా సభ్యులు.

(5) రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ప్రధాన కార్యాలయం రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే అధికారిక రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నిర్ధిష్టపర్చే విధంగా అట్టి ప్రదేశంలో వుండాలి.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి విధులు

23. రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి విధులు ఈ క్రింది విధంగా వుంటాయి

(a) కేంద్ర ప్రభుత్వం జారీ చేసిన ఏవేని మార్గదర్శకాలకు లోబడి, జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, వాటి అంశాల సుస్థిర వినియోగం, జీవవనరుల వినియోగం ద్వారా సమకూడుతున్న ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి సంబంధించిన అంశాలపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సలహా ఇవ్వడం.

(b) భారతీయుల నుండి ఏదేని జీవవనరుల వాణిజ్య వినియోగం కోసం లేదా జీవ పరిరక్షణ, జీవవనరుల వినియోగం కోసం అందిన అభ్యర్ధనలకు ఆమోదాలను లేదా ఇతర విధంగా మంజూరు చేస్తూ క్రమబద్ధీకరించడం.

(c) ఈ చట్టం క్రింద నిబంధనలను అమలు పర్చడానికి అవసరమయిన విధంగా లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి ఇతర విధులను నిర్వర్తించడం.

సంరక్షణ మొదలగు అంశాల ఉద్దేశాలను ఉల్లంఘిస్తున్న కొన్ని కార్యకలాపాలను పరిమితం చేయడానికి రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి యొక్క అధికారం.

24. (1) 7వ విభాగంలో నిర్దేశింపబడిన ఏదేని కార్యకలాపాన్ని చేపట్టాలని ఉద్దేశిస్తున్న ఎవరేని భారతీయ పౌరుడు లేదా భారతదేశంలో రిజిస్టరు అయిన సంఘటిత సంస్థ, వ్యవస్థ లేదా సంఘం రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించే విధంగా అట్టి ఫారంలో ముందస్తు సమాచారాన్ని రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి ఇవ్వాలి.

(2) (1)వ ఉప విభాగం క్రింద సమాచారం అందిన మీదట రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి సంబంధిత స్థానిక సంస్థలతో సంప్రదించడం, దాని సంరక్షణకు సంబంధించి అవసరమయిన అట్టి విచారణ చేసిన మీదట, అట్టి కార్యకలాపం జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం లేదా అట్టి కార్యకలాపం ద్వారా సమకూడుతున్న ప్రయోజనాల న్యాయోచిత పంపకానికి హానికరంగా లేదా విరుద్ధంగా వుందని అభిప్రాయంగా వున్నట్లయితే, యుక్తమని భావించిన విధంగా, ఏదేని కార్యకలాపాన్ని ఉత్తరువు ద్వారా నిషేదించడం లేదా పరిమితం చేయడం చేయవచ్చును. అయితే, ప్రభావిత వ్యక్తికి తన వాదనను వినిపించుకోవడానికి అవకాశాన్ని కల్పించకుండా అట్టి ఉత్తరువును జారీచేయరాదు.

(3) (1)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించబడిన ఫారంలో ఇచ్చిన ఏదేని సమాచారం రహస్యంగా వుంచి, దానితో సంబంధంలేని ఎవరేని వ్యక్తికి ఉద్దేశ పూర్వకంగా గాని లేదా ఉద్దేశరహితంగా గాని వెల్లడి చేయరాదు.

9 నుంచి 17 విభాగాలలోని నిబంధనలను కొన్ని మార్పులతో రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి వర్తింపు చేయడం

25. 9 నుంచి 17 విభాగాలలోని నిబంధనలు రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి వర్తింప చేయాలి. అది క్రింది మార్పులకు లోబడి అమలులో వుంటాయి, అవేమిటంటే;

(a) కేంద్ర ప్రభుత్వానికి నిర్దేశాలను 'రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి నిర్దేశాలు'గా అర్థం చేసుకోవాలి.

(b) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు నిర్దేశాలను 'రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి'కి నిర్దేశాలుగా అర్థం చేసుకోవాలి. 9 నుంచి 17 విభాగాలలోని నిబంధనలను మార్పులతో రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి వర్తింపు చేయడం.

(c) భారతీయ సంచిత నిధికి నిర్దేశాలను 'రాష్ట్ర సంచిత నిధి'కి నిర్దేశాలుగా అర్థం చేసుకోవాలి.

అధ్యాయం – VII

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఆర్థిక వనరులు, ఖాతాలు, ఆడిట్

కేంద్ర ప్రభుత్వంచే గ్రాంట్లు, రుణాలు

26. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇందుకోసం శాసనం ద్వారా పార్లమెంటు తగురీతిగా ద్రవ్య వినియోగం తరువాత, ఈ చట్టం ఉద్దేశాల కోసం వినియోగిస్తున్నందుకు, కేంద్ర ప్రభుత్వం యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి నగదు మొత్తాలను గ్రాంట్లు లేదా రుణాలు రూపంలో జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు చెల్లించనగును.

జాతీయ జీవవైవిధ్య నిధి ఏర్పాటు

27. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య నిధి అని పిలిచే ఒక నిధిని ఏర్పాటు చేసి, ఈ క్రింది వాటిని అందులో జమచేయాలి.

(a) 26వ విభాగం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు మంజూరు చేసిన ఏవేని గ్రాంట్లు, రుణాలు.

(b) ఈ చట్టం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే స్వీకరించబడిన అన్ని ఛార్జీలు, రాయల్టీలు.

(c) కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి ఇతర వనరుల నుండి జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ స్వీకరించిన అన్ని నగదు మొత్తాలు.

(2) నిధిని ఈ క్రింది వాటికి వర్తింపుచేయాలి :–

(a) ప్రయోజన హక్కుదారులకు ప్రయోజనాల పంపిణీకి.

(b) జీవవనరుల సంరక్షణ, అభివృద్ధి, వినియోగించుకొన్న అట్టి జీవవనరులు లేదా వాటికి సంబంధించిన పరిజ్ఞానాన్ని పొందినట్టి ప్రాంతాల సంరక్షణ, అభివృద్ధి.

(c) సంబంధిత స్థానిక సంస్థలతో సంప్రదించి, (b) ఖండంలో నిర్దేశించిన ప్రాంతాల సామాజిక ఆర్థికాభివృద్ధి.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ వార్షిక నివేదిక

28. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ నిర్ణయించే విధంగా అట్టి రీతిలో, ప్రతి సంవత్సరం అట్టి సమయంలో గత ఆర్థిక సంవత్సరంలోని తన కార్యకలాపాల పూర్తి వివరాలను పొందుపరుస్తూ తన వార్షిక నివేదికను తయారుచేసి, కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఖాతాల ఆడిట్ ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా నిర్ణయించే విధంగా అట్టి తేదీకి ముందు సమకూర్చాలి.

బడ్జెట్ ఖాతాలు, ఆడిట్

29. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ బడ్జెట్‌ను తయారుచేసి, సక్రమమయిన ఖాతాలను, ఇతర సంబంధిత రికార్డులను (జాతీయ జీవవైవిధ్య నిధి ఖాతాలు, ఇతర సంబంధిత రికార్డులతో సహా) నిర్వహించాలి. భారత కంప్ట్రోలరు మరియు ఆడిటర్ జనరలుతో సంప్రదించి కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి రీతిలో వార్షిక ఖాతాల వివరణను తయారుచేయాలి.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఖాతాలను కంప్ట్రోలరు ఆడిటర్ జనరలుచే నిర్దిష్టపర్చే విధంగా అట్టి వ్యవధులలో ఆడిట్ చేయాలి. అట్టి ఆడిట్ సందర్భంగా ఖర్చుచేసిన వ్యయాన్ని జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ భారత కంప్ట్రోలరు ఆడిటర్ జనరలుకు చెల్లించవచ్చును.

(3) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఖాతాల ఆడిట్ సందర్భంగా కంప్ట్రోలరు ఆడిటర్ జనరలు, నియమించబడిన ఎవరేని ఇతర వ్యక్తి అట్టి ఆడిట్ సందర్భంగా, ప్రభుత్వ ఖాతాల ఆడిట్ సందర్భంగా కంప్ట్రోలరు ఆడిటర్ జనరల్ సాధారణంగా కలిగివుండే అవే హక్కులు, సదుపాయాలు, అధికారాన్ని కలిగి వుంటారు. నిర్దిష్టంగా పుస్తకాలు, ఖాతాలు, వీటి సంబంధ రసీదులు, ఇతర దస్తావేజులు, పత్రాలను దాఖలు చేయవలసిందిగా కోరడానికి జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు చెందిన ఏవేని కార్యాలయాలను తనిఖీ చేయడానికి హక్కును కలిగి వుంటారు.

(4) భారతీయ కంప్ట్రోలరు ఆడిటర్ జనరలు లేదా ఇందుకోసం ఆయనచే నియమించబడిన ఏవరేని ఇతర వ్యక్తి ధృవీకరించిన విధంగా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఖాతాలను, వాటిపై ఆడిట్ నివేదికతో సహా వార్షికంగా కేంద్ర ప్రభుత్వానికి పంపాలి.

వార్షిక నివేదికను పార్లమెంటు సమక్షంలో వుంచడం.

30. కేంద్ర ప్రభుత్వం వార్షిక నివేదికను, ఆడిటర్ల నివేదికను సాధ్యమైనంతవరకు వారికి అందిన వెంటనే పార్లమెంటులో ప్రతిని సభాసమక్షంలో వుంచాల్సిన అవసరం వుంది.

అధ్యాయం – VIII

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఆర్థిక వనరులు, ఖాతాలు, ఆడిట్ అంశాలు

రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే జీవవైవిధ్య మండలికి నగదు గ్రాంట్లు

31. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇందుకోసం రాష్ట్ర శాసన సభచే తగురీతిగా ద్రవ్య వినియోగం ఆమోదం తరువాత, ఈ చట్టం ఉద్దేశాల కోసం వినియోగిస్తున్నందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి నగదు మొత్తాలను గ్రాంట్లు లేదా రుణాల రూపంలో రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి చెల్లించనగును.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య నిధి ఏర్పాటు

32. (1) 'రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య నిధి' అనిపిలిచేలాగా నిధిని ఏర్పాటుచేసి, ఈ క్రిందివాటిని అందులో జమచేయాలి.

(a) 31వ విభాగం క్రింద రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి మంజూరు చేసిన ఏవేని గ్రాంట్లు, రుణాలు.

(b) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థచే మంజూరు చేయబడిన ఏవేని గ్రాంట్లు లేదా రుణాలు.

(c) రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి ఇతర వనరుల నుండి రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి స్వీకరించిన అన్ని మొత్తాలు.

(2) రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య నిధిని ఈ క్రింది వాటికి వర్తింపచేయాలి.

(a) వారసత్వ స్థలాల నిర్వహణ, సంరక్షణ

(b) 37వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద ప్రకటన ద్వారా ఆర్థికంగా నష్టపోయిన ప్రజలలో ఏదేని వర్గానికి నష్టపరిహారం లేదా పునరావాసం కల్పించడానికి

(c) జీవవనరుల సంరక్షణ, అభివృద్ధి

(d) సంబంధిత స్థానిక సంస్థలతో సంప్రదించి 24వ విభాగం క్రింద చేసిన ఏదేని ఉత్తరువుకు లోబడి వినియోగించుకోవడానికి జీవవనరు లేదా సహసంబంధ పరిజ్ఞానాలను పొందినట్టి ఆయా ప్రాంతాల సామాజిక, ఆర్థిక అభివృద్ధి.

(e) ఈ చట్టం క్రింద ఆధీకృత ఉద్దేశాల కోసం ఖర్చుచేసిన వ్యయాలను భరించడం.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి వార్షిక నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సమక్షంలో వుంచడం

33. రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి రీతిలో ప్రతి సంవత్సరం అట్టి సమయంలో గత ఆర్థిక సంవత్సరంలోని తన కార్యకలాపాల పూర్తి వివరాలను పొందుపరుస్తూ తన వార్షిక నివేదికను తయారుచేసి, అందుకు సంబంధించిన ప్రతి నొకదానిని రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించాలి.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఖాతాల ఆడిట్

34. రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఖాతాలను రాష్ట్ర అకౌంటెంట్ జనరలుతో సంప్రదించి, నిర్ణయించిన విధంగా అట్టి విధానంలో నిర్వహించి, ఆడిట్ చేయాలి. రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి తేదీకి ముందు ఖాతాలను ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమకూర్చాలి.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి వార్షిక నివేదికను రాష్ట్ర శాసన సభ సమక్షంలో వుంచడం

35. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వార్షిక నివేదిక, ఆడిటర్ల నివేదికను సాధ్యమైనంతవరకు వారికి అందిన వెంటనే రాష్ట్ర శాసనసభలో ప్రతిని, సభాసమక్షంలో వుంచాల్సిన అవసరం వుంది.

అధ్యాయం - IX

కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల విధులు

కేంద్ర ప్రభుత్వం జీవవైవిధ్యానికి సంబంధించి సంరక్షణ మొదలగు అంశాల కోసం జాతీయ వ్యూహాలు, ప్రణాళిక మొదలగునవి అభివృద్ధి పర్చడం.

36. (1) జీవవైవిధ్య పరిరక్షణ, అభివృద్ధి, సుస్థిర వినియోగం కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం జాతీయ స్థాయిలో ప్రణాళికలను, వ్యూహాలను, కార్యక్రమాలను అభివృద్ధిపర్చాలి. ఇందులో జీవవనరుల సుసంపన్న ప్రాంతాల గుర్తింపు, పర్యవేక్షణ, స్వస్థాన ప్రాంతాలలో, స్వస్థానేతర ప్రాంతాల వెలుపల అభివృద్ధి, జీవవనరుల సంరక్షణ కోసం చర్యలు, పరిశోధన, శిక్షణ. జీవవైవిధ్యానికి సంబంధించి అవగాహనను పెంచడానికి ప్రజలను చైతన్య పర్చడం వంటి చర్యలు చేరివున్నాయి.

(2) కేంద్ర ప్రభుత్వం జీవవైవిధ్యంలో సుసంపన్నమైన ఏదేని ప్రాంతం, జీవవనరులు, వాటి ఉనికికి సంబంధించి అధిక వినియోగం, దుర్వినియోగం లేదా నిర్లక్ష్యం ద్వారా ముప్పు తేవడం జరుగుతున్నదని విశ్వసించే కారణం వున్న పక్షంలో తక్షణ నివారణ చర్యలను తీసుకోవడానికి, సాధ్యమైన మేరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమకూర్చవలసిన లేదా అవసరమయిన ఏదేని సాంకేతిక, ఇతర సహాయాలను అందిస్తూ రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఆదేశాలను జారీచేయాలి.

(3) కేంద్ర ప్రభుత్వం అమలు సాధ్యమైనంతమేరకు అది సముచితమని భావించిన చోట, జీవవైవిధ్యం సంరక్షణ, అభివృద్ధి, సుస్థిర వినియోగ అంశాలను సంబంధిత రంగం లేదా విభిన్న రంగాల ప్రణాళికలు, కార్యక్రమాలు, విధానాలలోకి ఏకీకృతం చేయాలి.

(4) కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ క్రింది చర్యలను చేపట్టాలి :-

(i) అవసరమయిన చోట, జీవవైవిధ్యంపై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపించే ఆ ప్రాజెక్టు పర్యావరణ ప్రభావం మదింపు కోసం, అట్టి ప్రభావాల

నివారణ లేదా కనిష్టతరం చేసే ఉద్దేశంతో, అట్టి మదింపులో ప్రజల భాగస్వామ్యం కోసం సముచిత చర్యలను సమకూర్చడం.

(ii) జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, మానవ ఆరోగ్యంపై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపించే బయోటెక్నాలజీ ద్వారా జీవించివున్న జీవరాశుల వినియోగం, విడుదలతో సహసంబంధంగల ప్రమాదాలను క్రమబద్ధీకరణ, నిర్వహణ లేదా నియంత్రణకు చర్యలు.

(5) కేంద్ర ప్రభుత్వం జీవవైవిధ్యానికి సంబంధించిన స్థానిక ప్రజల పరిజ్ఞానాన్ని గౌరవించడానికి, కాపాడటానికి, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ సిఫారసు చేసిన విధంగా అట్టి చర్యల ద్వారా కృషి చేయాలి. ఇందులో స్థానిక, రాష్ట్ర లేదా జాతీయ స్థాయిలలో అట్టి పరిజ్ఞానం రిజిస్ట్రేషన్, ప్రత్యేక విధానంతో సహా కాపాడటానికి ఇతర చర్యలు చేరి వుండవచ్చును.

వివరణ :- ఈ విభాగం ఉద్దేశాల కోసం

(a) "స్వస్థాన ప్రాంతం వెలుపల సంరక్షణ" అంటే జీవవైవిధ్య అంశాల సంరక్షణ వాటి సహజ ఉనికికి వెలుపల అని అర్థం.

(b) "స్వస్థాన ప్రాంతంలో సంరక్షణ" అంటే జీవావరణ వ్యవస్థ, సహజ సిద్ధ ఉనికిలోగల ప్రదేశాల సంరక్షణ. వాటి చుట్టు ప్రక్కలలో స్వయం పోషకత్వంగల జాతుల నిర్వహణ, సేకరణ, గృహసంబంధ లేదా సాగుచేసిన జాతుల సందర్భంలో, వాటి ప్రత్యేక ఆస్తుల పరిధిలో అభివృద్ధి పర్చిన చుట్టుప్రక్కలలో సంరక్షణ అని అర్థం.

జీవవైవిధ్య వారసత్వ స్థలాలు

37. (1) ఆ సమయంలో అమలులో వున్న ఏదేని ఇతర చట్టానికి ప్రతికూలం కాకుండా, ఆయా సమయాలలో స్థానిక సంస్థలతో సంప్రదించి, ఈ చట్టం క్రింద జీవవైవిధ్యం సుసంపన్నం గల ప్రాంతాలను వారసత్వ స్థలాలుగా అధికారిక గెజిట్‌లో ప్రకటించవచ్చును.

(2) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కేంద్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదించి, అన్ని వారసత్వ స్థలాల నిర్వహణ, సంరక్షణ కోసం నియమావళులను రూపొందించవచ్చును.

(3) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అట్టి ప్రకటన ద్వారా ఆర్థికంగా నష్టపోయిన ఎవరేని వ్యక్తి లేదా ప్రజలలో ఏదేని వ్యర్థానికి నష్టపరిహారాన్ని లేదా పునరావాసం కల్పించడానికి పథకాలను రూపొందించాలి.

ముప్పు తెచ్చే లేదా అంతరించిపోతున్న జాతులను ప్రకటించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారం

38. ఆ సమయంలో అమలులో వున్న ఏదేని ఇతర చట్టంలోని నిబంధనలకు ప్రతికూలం కాకుండా, సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదించి కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఆయా సమయాలలో, నిర్మూలన అంచున వున్న లేదా భవిష్యత్తులో నిర్మూలన జరుగుతుందని భావిస్తున్న ఏవేని జాతులను ముప్పు తెచ్చే లేదా అంతరించి పోతున్న జాతులుగా ప్రకటించవచ్చును. ఏదేని ఉద్దేశంకోసం వాటికి సంబంధించిన సేకరణను నిషేదించడం లేదా క్రమబద్ధీకరించడం, ఆయాజాతుల పునరావాసానికి, భద్రపర్చడానికి సముచిత చర్యలను తీసుకోవాలి.

నిక్షిప్త స్థానాలను నిర్దేశించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారం

39. (1) కేంద్ర ప్రభుత్వం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థతో సంప్రదించి జీవవనరుల వివిధ రకాలకు ఈ చట్టం క్రింద సంస్థలను నిక్షిప్త స్థానాలుగా నిర్దేశించవచ్చును.

(2) నిక్షిప్త స్థానాల వద్ద డిపాజిట్ చేసిన ఆధార నమూనాలతో సహా జీవ పదార్థాలను సురక్షితంగా భద్రపర్చాలి.

(3) ఎవరేని వ్యక్తిచే కనుగొనబడిన ఏదేని క్రొత్త జాతిని ఈ ఉద్దేశం కోసం నిర్దేశించిన నిక్షిప్త స్థానాలకు లేదా సంస్థలకు తెలియజేయాలి. ఆధార నమూనాను అట్టి నిక్షిప్త స్థానం లేదా సంస్థ వద్ద డిపాజిట్ చేయాలి.

కొన్ని జీవవనరులకు మినహాయింపునివ్వడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారం

40. ఈ చట్టంలో ఏమి వున్నప్పటికీ, కేంద్ర ప్రభుత్వం జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థతో సంప్రదించి అధికార రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా సాధారణంగా వాణిజ్య సరుకులుగా లావాదేవీలు నిర్వహించే జీవవనరులతో సహా ఏదేని వస్తువులకు ఈ చట్టంలోని నిబంధనలు వర్తింపు చేయకూడదని ప్రకటించవచ్చును.

అధ్యాయం - X

జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీలు

జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీల ఏర్పాటు

41. (1) ప్రతి స్థానిక సంస్థ జీవన అధికార పరిధిలోపు జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, సుస్థిర వినియోగం, పత్రాలు సమకూర్చడం వంటి అంశాలను అభివృద్ధి పర్చే ఉద్దేశం కోసం ఒక జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీని ఏర్పాటుచేయాలి. ఇందులో వనరుల ఉనికి ప్రదేశాలను పరిరక్షించడం, భూమిలోగల జీవజాతులు, జానపదరకాలు, పంటల రకాలు, పెంచుకొనిన పశువులు, జంతువుల జాతులు, సూక్ష్మ జీవరాశుల సంరక్షణ, జీవవైవిధ్యానికి సంబంధించిన పరిజ్ఞానాన్ని కాలక్రమంలో పొందుపర్చడం వంటి విషయాలు చేరివున్నాయి.

వివరణ :- ఈ ఉప విభాగం ఉద్దేశాల కోసం

(a) "కల్టివర్స్" అంటే ఉత్పత్తి చేసి, సాగుక్రింద వుంచిన లేదా సాగు ఉద్దేశాల కోసం నిర్ధిష్ట జాతిగా వున్న ఒకే రకమయిన మొక్కల సముదాయం అని అర్థం.

(b) "జానపద రకం" అంటే అభివృద్ధి చేసి, పెంచిన, రైతులలో అనియత పద్ధతిలో మార్పిడి చేసుకొనిన 'సాగుచేసిన రకం' అని అర్థం.

(c) "భూ జాతి" అంటే ప్రాచీన రైతులు, వారి వారసులచే పెంచబడినట్టి ప్రాచీన పంట రకం అని అర్థం.

(2) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండళ్లు జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీల ప్రాదేశిక అధికార పరిధిలోపు తటస్థించిన జీవవనరులు అట్టి జీవవనరులతో సంబంధంగల పరిజ్ఞానం వినియోగానికి సంబంధించి ఏదేని నిర్ణయాన్ని తీసుకొంటున్నప్పుడు జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీలను సంప్రదించాలి.

(3) జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీలు వాటి ప్రాదేశిక అధికార పరిధిలోకి వచ్చే ప్రాంతాల నుండి వాణిజ్య పరమయిన ఉద్దేశాల కోసం ఏదేని జీవవనరు వినియోగించుకొన్నందుకు లేదా సేకరించుకోవడానికి వచ్చిన ఎవరేని వ్యక్తి నుండి సేకరణ ఫీజులుగా ఛార్జీలను విధించవచ్చును.

అధ్యాయం - XI

స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి

స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధికి గ్రాంట్లు

42. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇందు కోసం శాసనం ద్వారా రాష్ట్ర శాసనసభచే తగురీతిగా ద్రవ్య వినియోగం చేసిన తరువాత, ఈ చట్టం ఉద్దేశాల కోసం వినియోగిస్తున్నందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం యుక్తమని భావించిన విధంగా అట్టి నగదు మొత్తాలను గ్రాంట్లు లేదా రుణాల రూపంలో స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధికి చెల్లించనగును.

స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి ఏర్పాటు

43. (1) ఏదేని స్వయం పరిపాలన సంస్థ పనిచేస్తున్న చోట రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే ప్రకటించబడిన ప్రతి ప్రాంతంలో స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి అని పిలిచే ఒక నిధిని ఏర్పాటుచేయబడాలి. ఈ క్రింది వాటికి సంబంధించిన మొత్తాలను జమచేయాలి –

(a) 42వ విభాగం క్రింద మంజూరు చేసిన ఏవేని గ్రాంట్లు, రుణాలు

(b) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ మంజూరు చేయబడిన ఏవేని గ్రాంట్లు లేదా రుణాలు

(c) రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండళ్లచే మంజూరు చేయబడిన ఏవేని గ్రాంట్లు లేదా రుణాలు

(d) జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీలచే స్వీకరించబడిన 41 విభాగంలోని (3)వ ఉప విభాగంలో నిర్దేశించిన ఫీజులు

(e) రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి ఇతర వనరుల నుండి స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధికి అందిన అన్ని మొత్తాలు.

స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి వర్తింపు

44. (1) (2)వ ఉప విభాగంలోని నిబంధనలకు లోబడి, స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి నిర్వహణ, సంరక్షణ, అట్టి నిధిని వర్తింపుచేయాల్సిన ఆయా ఉద్దేశాలు రాష్ట్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించే విధానంలో వుండాలి.

(2) నిధిని సంబంధిత స్థానిక సంస్థ అధికార పరిధిలోకి వచ్చే ప్రాంతాలలో జీవవైవిధ్య సంరక్షణ, అభివృద్ధి కోసం, ఇప్పటి వరకు జీవవైవిధ్య, సంరక్షణతో సంబంధంగల అట్టి వర్గాల ప్రయోజనం కోసం వినియోగించాలి.

జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీల వార్షిక నివేదిక

45. స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి సంరక్షణను నిర్వహిస్తున్న వ్యక్తి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించే విధంగా అట్టి రీతిలో, ప్రతి సంవత్సరం అట్టి సమయంలో గత ఆర్థిక సంవత్సరంలోని తన కార్యకలాపాల పూర్తి వివరాలను సమకూర్చుతూ తన వార్షిక నివేదికను తయారుచేసి, అందుకు సంబంధించిన ప్రతినొకదానిని సంబంధిత స్థానిక సంస్థకు సమర్పించాలి.

జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీల ఖాతాల పరిశీలన

46. స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి రాష్ట్ర అకౌంటెంట్ జనరలుతో సంప్రదించి నిర్ణయించిన విధంగా అట్టి విధానంలో నిర్వహించి, ఆడిట్ చేయాలి. స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి సంరక్షణను నిర్వహిస్తున్న వ్యక్తి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి తేదీకి ముందు ఖాతాలను ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా సంబంధిత స్థానిక సంస్థకు సమకూర్చాలి.

జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీ వార్షిక నివేదిక మొదలయినవి జిల్లా మేజిస్ట్రేట్‌కు సమర్పించడం

47. 41వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద ఒక జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీని ఏర్పాటుచేస్తున్న ప్రతి స్థానిక సంస్థ, అట్టి కమిటీకి సంబంధించి వరుసగా 45, 46 విభాగాలలో నిర్దేశించిన విధంగా వార్షిక నివేదికను, ఖాతాలను ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా స్థానిక సంస్థ ప్రాంతంపై అధికార పరిధిని కలిగి వున్న జిల్లా మేజిస్ట్రేట్‌కు సమర్పించాల్సిన బాధ్యత జీవవైవిధ్య యాజమాన్య కమిటీకి వుంటుంది.

అధ్యాయం – XII

ఇతర విషయాలు

కేంద్ర ప్రభుత్వం జారీచేసిన ఆదేశాలకు జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ కట్టుబడి వుండటం

48. (1) ఈ చట్టంలో పైన చెప్పిన నిబంధనలకు ప్రతికూలం కాకుండా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఈ చట్టం క్రింద తన కర్తవ్యాలు, విధులను నిర్వర్తించడంలో విధానాల ప్రస్తావనపై కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆయా సమయాలలో దానికి వ్రాత పూర్వకంగా ఇచ్చే అట్టి ఆదేశాలకు కట్టుబడి వుండాలి. అయితే, ఈ ఉప విభాగం క్రింద ఏదేని ఆదేశాన్ని ఇవ్వడానికి ముందు జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు ఆచరణ యోగ్యత మేరకు తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తపర్చడానికి అవకాశాన్ని ఇవ్వాలి.

(2) ప్రస్తావించిన విషయం విధానంలో ఒకటిగా వున్న లేదా లేకపోయినా కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయం తుదిగా వుండాలి.

ఆదేశాలను ఇవ్వడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అధికారం

49. (1) ఈ చట్టంలో పైన చెప్పిన నిబంధనలకు ప్రతికూలం కాకుండా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఈ చట్టం క్రింద తన కర్తవ్యాలు, విధులను నిర్వర్తించడంలో విధాన ప్రస్తావనలపై రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆయా సమయాలలో దానికి వ్రాత పూర్వకంగా ఇచ్చే అట్టి ఆదేశాలకు కట్టుబడి వుండాలి. అయితే, ఈ ఉప విభాగం క్రింద ఏదేని ఆదేశాన్ని ఇవ్వడానికి ముందు రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలికి ఆచరణ యోగ్యత మేరకు తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తపర్చడానికి అవకాశాన్ని ఇవ్వాలి.

(2) ప్రస్తావించిన విషయం విధానంలో ఒకటిగా వున్న లేదా లేకపోయినా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయం తుదిగా వుండాలి.

రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండళ్ల మధ్య వివాదాల పరిష్కారం

50. (1) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఒక రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి మధ్య వివాదం ఉత్పన్నమయినట్లయితే, సదరు ప్రాధికార సంస్థగాని లేదా మండలిగాని ఆయా సందర్భాన్ని బట్టి నిర్ణయించే విధంగా అట్టి సమయంలోపు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి అపీలును దాఖలు చేయవచ్చును.

(2) (1)వ ఉప విభాగం క్రింద చేసిన ప్రతి అపీలు కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించే విధంగా అట్టి రీతిలో వుండాలి.

(3) ఒక అపీలును పరిష్కరించడానికి కార్యాచరణ కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా వుండాలి. అయితే, అపీలును పరిష్కరించడానికి ముందు పార్టీలకు తన వాదనలను వినిపించుకోవడానికి సహేతుకమయిన అవకాశాన్ని కల్పించాలి.

(4) రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండళ్ల మధ్య వివాదం ఉత్పన్నమయినట్లయితే, కేంద్ర ప్రభుత్వం దానిని జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు నిర్దేశించాలి.

(5) (4)వ ఉప విభాగం క్రింద ఏదేని వివాదాన్ని న్యాయ నిర్ణయం చేస్తున్నపుడు జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థకు సహజ న్యాయసూత్రాలు, మార్గదర్శకంగా వుండి, కేంద్ర ప్రభుత్వంచే నిర్ణయించబడే విధంగా అట్టి కార్యాచరణను పాటించాలి.

(6) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, ఈ విభాగం క్రింద తన కర్తవ్యాలను నిర్వర్తించే ఉద్దేశాల కోసం, ఈ క్రింద అంశాలకు సంబంధించి 1908, నేరశిక్షా స్మృతి క్రింద సివిలు కోర్టుకు దాఖలు పర్చిన అవే అధికారాలను కలిగి వుంటుంది, అవేమిటంటే–

(a) ఏవరేని వ్యక్తిని హాజరుకమ్మని ఆదేశించడం, అమలుపర్చడం, ప్రమాణంపై అతనిని విచారించడం.

(b) అవసరమయిన దస్తావేజులను కనుగొని, దాఖలు చేయమని కోరడం.

(c) అఫిడవిట్ల ద్వారా సాక్ష్యాన్ని స్వీకరించడం.

(d) సాక్షులు లేదా దస్తావేజుల పరిశీలన కోసం ఆజ్ఞలు జారీ చేయడం

(e) తన నిర్ణయాలను సమీక్షించడం, సందర్భానుసారంగా ఒక దరఖాస్తును కొట్టి వేయడం లేదా దానిని ఏకపక్షంగా నిర్ణయించడం.

(f) ఏదేని దరఖాస్తును కొట్టివేసిన లేదా ఏకపక్షంగా నిర్ణయించి జారీ చేసిన ఏదేని ఉత్తరువును రద్దుపర్చడం.

(g) నిర్ణయించే విధంగా ఏదేని ఇతర విషయం.

(7) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ సమక్షంలోని ప్రతి కార్యకలాపం భారతీయ శిక్షా స్మృతిలోని 196 సెక్షను ఉద్దేశం కోసం, 193, 228 సెక్షన్ల అర్థం పరిధిలోపు ఒక న్యాయ పరమయిన కార్యకలాపం భావించాలి. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థను 1973, నేర విచారణ స్మృతిలోని 195 సెక్షను, అధ్యాయం – 26 ఉద్దేశాలన్నిటి కోసం సివిలు కోర్టుగా వుంటుందని భావించాలి.

జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి సభ్యులు, అధికారులు మొదలగువారిని ప్రభుత్వ ఉద్యోగులుగా భావించడం.

51. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, లేదా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి యొక్క సభ్యులు, అధికారులు, ఇతర ఉద్యోగులందరిని ఈ చట్టంలోని ఏవేని నిబంధనలకనుగుణంగా వ్యవహరిస్తున్నపుడు లేదా వ్యవహరించాలని ఉద్దేశించినపుడు భారతీయ శిక్షా స్మృతిలోని 21వ సెక్షను అర్థం పరిధిలోపు ప్రభుత్వ ఉద్యోగులుగా వుంటారని భావించాలి.

అపీలు

52. ఈ చట్టం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా ఒక రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఉత్తరువు లేదా ప్రయోజన పంపకం నిర్ధారణ ద్వారా నష్టపోయిన ఎవరేని వ్యక్తి ఆయా సందర్భాన్ని బట్టి జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి నిర్ధారణ లేదా ఉత్తరువును ఆయనకు తెలియపర్చిన తేదీ నుండి 30రోజులలోపు హైకోర్టుకు అపీలును దాఖలు చేయవచ్చును. అయితే, హైకోర్టు, సదరు గడువుకాలంలోపు అపీలును దాఖలు చేయడానికి తగిన కారణాలతో అపీలుదారుడిని నిరోధించారని సంతృప్తి చెందినట్లయితే 60 రోజులు మించకుండా తదుపరి గడువుకాలంలోపు దానిని దాఖలు చేసుకోవడానికి అనుమతించవచ్చును.

నిర్ధారణ లేదా ఉత్తరువు అమలుపర్చడం

53. ఈ చట్టం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా ఒక రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలిచే చేయబడిన ప్రతి ప్రయోజన పంపక నిర్ధారణ లేదా ఉత్తరువు లేదా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా ఒక రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి యొక్క ఏదేని నిర్ధారణ లేదా ఉత్తరువుపై ఏదేని అపీలులో హైకోర్టు చేసిన ఉత్తరువును, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలిలోని ఎవరేని అధికారి లేదా హైకోర్టు రిజిస్ట్రారు జారీచేసిన ధృవపత్రంపై ఆయా సందర్భాన్ని బట్టి సివిలు కోర్టు డిక్రీగా పరిగణించి, అదే విధానంలో అమలు పర్చవచ్చును.

వివరణ :– ఈ విభాగం, 52వ విభాగంలోని ఉద్దేశాల కోసం "రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి" అనే వ్యక్తీకరణలో 22వ విభాగంలోని (2)వ ఉప విభాగం క్రింద ఆ ఉప విభాగంలోని మినహాయింపు నిబంధన క్రింద అధికారాలు లేదా కర్తవ్యాలను అప్పగించబడిన వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహం, చేరి వుంటుంది. ఈ విభాగం క్రింద అట్టి వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహానికి సంబంధించి ధృవపత్రాన్ని ఆయా సందర్భాన్ని బట్టి అట్టి వ్యక్తి లేదా వ్యక్తుల సమూహంచే జారీ చేయబడాలి.

సదుద్దేశంతో తీసుకున్న చర్యకు రక్షణ

54. ఈ చట్టం క్రింద లేదా దాని క్రింద చేసిన నియమావళులు లేదా నిబంధనావళుల క్రింద సదుద్దేశంతో చేసిన లేదా చేయాలని ఉద్దేశించిన ఏదేని విషయానికి సంబంధించి కేంద్ర ప్రభుత్వం లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలోని ఎవరేని అధికారి లేదా జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ లేదా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి యొక్క ఏవరేని సభ్యుడు, అధికారి లేగా ఉద్యోగిపై ఎటువంటి దావా, విచారణ లేదా ఇతర న్యాయపరమయిన కార్యకలాపాలను చేపట్టరాదు.

జరిమానాలు

55. (1) 3వ విభాగం లేదా 4వ విభాగం లేదా 6వ విభాగంలోని నిబంధనలను ఉల్లంఘించిన లేదా ఉల్లంఘించాలని ప్రయత్నించిన లేదా ఉల్లంఘనను ప్రేరేపించిన ఎవరినైనా ఐదు సంవత్సరాల వరకు వ్యవధిని పొడిగించదగు

కారాగారా శిక్షాకాలంతో లేదా 10 లక్షల మొత్తం వరకు పొడిగించదగు జరిమానాతోను, నష్టం 10 లక్షల రూపాయలకు మించి వున్న పక్షంలో, అట్టి జరిమానాను నష్టంతో సమానమైన మొత్తంతో లేదా రెండింటితో కలిపి శిక్షించడమవుతుంది.

(2) 7వ విభాగంలోని నిబంధనలను లేదా 24వ విభాగం (2)వ ఉప విభాగం క్రింది చేసిన ఏదేని ఉత్తరువును ఉల్లంఘించిన లేదా ఉల్లంఘించాలని ప్రయత్నించిన లేదా ఉల్లంఘనను ప్రేరేపించిన ఎవరినైనా మూడు సంవత్సరాల వరకు వ్యవధిని పొడిగించదగు కారాగారా శిక్షాకాలంతో లేదా ఐదులక్షల రూపాయల వరకు పొడిగించదగు జరిమానాతో లేదా రెండింటితో శిక్షించడమవుతుంది.

కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండళ్ల ఆదేశాల ఉల్లంఘనకు జరిమానా

56. ఎవరేని వ్యక్తి కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ, లేదా రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఇచ్చిన ఏదేని ఆదేశం లేదా చేసిన ఉత్తరువును ఉల్లఘించినట్లయితే, అందుకోసం విడిగా ఈ చట్టం క్రింద ఎటువంటి శిక్షను సమకూర్చునందున, ఆయనకు / ఆమెకు ఒక లక్ష రూపాయల వరకు పొడిగించదగు జరిమానాతోను, రెండవ లేదా తరువాతి నేరం సందర్భంలో రెండు లక్షల రూపాయల వరకు పొడిగించదగు జరిమానాతోను, నిరంతరం ఉల్లంఘిస్తున్న సందర్భంలో ఉల్లం ఘన కొనసాగినంతకాలంలో ప్రతిరోజు అదనంగా రెండు లక్షల రూపాయల వరకు పొడిగించదగు జరిమానాతో శిక్షించడమవుతుంది.

కంపెనీలచే నేరాలు

57. (1) ఈ చట్టం క్రింద ఒక కంపెనీ నేరం లేదా ఉల్లంఘనకు పాల్పడిన పక్షంలో నేరం లేదా ఉల్లంఘన జరిగిన సమయంలో కంపెనీ వ్యవహార నిర్వహణ కోసం కంపెనీకి బాధ్యుడుగా వున్న మరియు బాధ్యతగల ప్రతివ్యక్తి అలాగే కంపెనీ నేరం లేదా ఉల్లంఘనకు పాల్పడిన దోషిగా భావించి, వారిపై చట్టరిత్యా చర్య తీసుకోవడానికి, ఆ ప్రకారంగా శిక్షింపబడటానికి పాత్రులవుతారు. అయితే,

ఈ చట్టంలో సమకూర్చిన ఏదేని శిక్షకు పాత్రులయిన ఎవరేని అట్టి వ్యక్తి, అతని నేరం లేదా ఉల్లంఘనను అతనికి తెలియకుండా జరిగిందని లేదా అట్టి నేరం లేదా ఉల్లంఘనకు పాల్పడే చర్యను నివారించేందుకు తాను తగిన శ్రద్ధతో వ్యవహరించానని నిరూపించినట్లయితే ఈ ఉప విభాగంలోనిది ఏదీ వర్తించదు.

(2) (1)వ ఉప విభాగంలో ఏమి వున్నప్పటికీ, ఒక కంపెనీచే ఈ చట్టం క్రింద నేరానికి లేదా ఉల్లంఘనకు పాల్పడిన పక్షంలో కంపెనీలోని ఎవరేని డైరెక్టరు, మేనేజరు, కార్యదర్శి లేదా ఇతర అధికారి సమ్మతితో కుమ్మక్కయి లేదా వారి పక్షాన ఏదేని నిర్లక్ష్యాన్ని, దానికి ఆపాదించబడిన ఏదేని విషయం నిరూపణ అయినపుడు అట్టి డైరెక్టరు, మేనేజరు, కార్యదర్శి లేదా అధికారి నేరం లేదా ఉల్లంఘనకు పాల్పడిన దోషిగా భావించి, వారిపై చట్టరీత్యా చర్య తీసుకోవడానికి ఆ ప్రకారంగా శిక్షింపబడటానికి పాత్రులవుతారు.

వివరణ :- ఈ విభాగంలోని ఉద్దేశాల కోసం

(a) "కంపెనీ" అంటే ఏదేని రిజిస్టరు కాబడిన సంఘటిత సంస్థ అని అర్థం. ఇందులో సంస్థలు లేదా వ్యక్తిగత సంఘాలు చేరి వుంటాయి.

(b) "డైరక్టరు" ఒక సంస్థకు సంబంధించిన అంటే ఆ సంస్థలో ఒక భాగస్వామి అని అర్థం.

విచారణ యోగ్యమయిన, జామీను ఇవ్వదగనివిగా వుండే నేరాలు

58. ఈ చట్టం క్రింద నేరాలు విచారణ యోగ్యమయినవిగాను, జామీను ఇవ్వదగనివిగా వుంటాయి.

ఇతర చట్టాలకు అదనంగా ప్రభావం వుండే చట్టం

59. ఈ చట్టంలోని నిబంధనలు అడవులు లేదా వన్యప్రాణులకు సంబంధించిన ఆయా సమయంలో అమలులో వున్న ఏదేని ఇతర చట్టంలోని నిబంధనలను తగ్గించకుండా అదనంగా వుంటాయి.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఆదేశాలను ఇవ్వడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారం

60. ఈ చట్టంలోని ఏవేని నిబంధనలు లేదా దాని క్రింద చేసిన ఏదేని నియమం లేదా నిబంధన లేదా ఉత్తరువును రాష్ట్రంలో అమలులోకి తీసుకొని రావడానికి సంబంధించి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏదేని రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఆదేశాలు ఇవ్వవచ్చును.

నేరాల విచారణార్హత

61. ఈ క్రింది వారిచే ఫిర్యాదు చేసినపుడు మినహా, ఈ చట్టం క్రింద ఏ కోర్టు ఏదేని నేరాన్ని విచారణను చేపట్టరాదు–

(1) కేంద్ర ప్రభుత్వం లేదా ఎవరేని అధికార వర్గం లేదా ఆ ప్రభుత్వంచే ఇందుకోసం అధికారం పొందిన అధికారి; లేదా

(2) అట్టి నేరానికి సంబంధించి, కేంద్ర ప్రభుత్వానికి లేదా అధికార వర్గానికి లేదా పైన చెప్పిన విధంగా అధికారం పొందిన అధికారికి ఫిర్యాదు చేయాలని అతని ఉద్దేశంగా వుండి నిర్ణయించిన విధానంలో 30 రోజులకు తక్కువ కాకుండా నోటీసును ఇచ్చిన ఎవరేని ప్రయోజన హక్కుదారుడు.

నియమావళులను చేయడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ అధికారం

62. (1) కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ చట్టంలోని ఉద్దేశాలను నేరవేర్చడం కోసం అధికారిక రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నియమావళులను చేయవచ్చును.

(2) నిర్ధిష్టంగా, పైన చెప్పిన అధికారం సాధారణతకు ప్రతికూలం కాకుండా, ఈ క్రింది అంశాలలో అన్నిటికి లేదా ఏదేని ఒకదానికి నియమావళులను చేయవచ్చును, అవేవంటే :–

(a) 9వ విభాగం క్రింద ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ సభ్యుల ఉద్యోగ నియమనిబంధనలు

(b) 10వ విభాగం క్రింద ఛైర్‌పర్సన్ / ఛైర్మన్ అధికారులు, విధులు

(c) సమావేశాలలో వ్యవహారం లావాదేవీకి సంబంధించి 12వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద కార్య విధానం

(d) 19వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద కొన్ని కార్యకలాపాలను చేపట్టడం కోసం దరఖాస్తు ఫారం, ఫీజుల చెల్లింపు

(e) 19వ విభాగంలోని (2)వ ఉప విభాగం క్రింద దరఖాస్తు చేయడానికి ఫారం, విధానం.

(f) 20వ విభాగంలోని (2) ఉప విభాగం క్రింద జీవవనరు లేదా పరిజ్ఞానం బదిలీ కోసం దరఖాస్తు ఫారం, విధానం.

(g) 28వ విభాగం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ తయారుచేయాల్సిన వార్షిక నివేదిక విధానం, ప్రతి ఆర్థిక సంవత్సరం చేయాల్సినట్టి సమయం, ఖాతాలు ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా ఏ తేదీకి ముందు సమకూర్చాలనే విషయంలోను.

(h) 29వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద ఏ విధానంలో వార్షిక ఖాతా వివరణను తయారుచేయాలనే విషయంలోను.

(i) 50వ విభాగం క్రింద అపీలును దాఖలు సమయంలోను ఒక అపీలును పరిష్కరించే కార్య విధానంలోను, న్యాయ నిర్ణయ కార్య విధానంలోను చేపట్టవలసినట్టి విధానం, ఆ విధంగా ఎంతకాలపరిమితిలోపు చేయాలనే విషయంలోను.

(j) జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ 50వ విభాగంలోని (6)వ ఉప విభాగం, (హెచ్) ఖండం క్రింద సివిలు కోర్టు అధికారాలను ఏయే అదనపు అంశాలలో ఉపయోగించవచ్చు, అనే విషయంలోను,

(k) 61వ విభాగంలోని (బి) ఖండం క్రింద నోటీసును ఇచ్చే విధానం.

(l) నిర్ణయించాల్సినట్టి లేదా నిర్ణయించదగు ఏదేని ఇతర విషయం లేదా నియమావళి ద్వారా ఏయే నిబంధనను చేయాలనే విషయంలోను.

(3) ఈ విభాగం క్రింద చేసిన ప్రతి నియమాన్ని, ఈ చట్టం క్రింద చేసిన ప్రతి నిబంధనను వీలైనంత తొందరగా, దానిని చేసిన తరువాత, పార్లమెంటులో ప్రతిని సభాసమక్షంలో సమావేశంలో వున్నప్పుడు లేదా ఒక సమావేశం లేదా రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ క్రమానుగత సమావేశాల కాలాల్లో మొత్తం

30 రోజులలో అయితే సరిగ్గా తరువాతి సమావేశం ముగియడానికి ముందుగా వుంచాలి. పైన చెప్పిన సమావేశం లేదా క్రమానుగత సమావేశాల్లో రెండు సభలు నియమం లేదా నిబంధనలో ఏదేని మార్పులు చేయడానికి ఏకీభవించడం, లేదా రెండు సభలు నియమం లేదా నిబంధనను చేయకూడదని ఏకీభవించడం జరిగినపుడు ఆ నియమం లేదా నిబంధన ఆయా సందర్భాన్ని బట్టి ఆ తరువాత అట్టి మార్పు చేసిన రూపంలో మాత్రమే ప్రభావాన్ని కలిగి వుండటం లేదా ఎట్టి ప్రభావం లేకుండాను వుంటుంది. ఏవైనప్పటికీ, ఆ నియమం లేదా నిబంధన క్రింద ఇంతకుమునుపు చేసిన ఏదేని విషయం చెల్లుబాటుకు ప్రతికూలం కాకుండా ఏదేని అట్టి మార్పు లేదా రద్దు వుండాలి.

నియమావళిని చేయడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అధికారం

63. (1) రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ చట్టంలోని ఉద్దేశాలను నెరవేర్చడం కోసం అధికారిక రాజ పత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నియమావళులను చేయవచ్చును.

(2) నిర్దిష్టంగా, పైన చెప్పిన అధికారం సాధారణతకు ప్రతికూలం కాకుండా ఈ క్రింది అంశాలలో అన్నిటి కోసం లేదా ఏదేని ఒక దానికి అట్టి నియమావళు లను చేయవచ్చును, అవేమిటంటే –

(a) 23వ విభాగంలోని (c) ఖండం క్రింద రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలిచే నిర్వర్తించాల్సిన ఇతర కర్తవ్యాలు.

(b) 24వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద ముందస్తు సమాచారాన్ని ఇవ్వవలసినట్టి ఫారం విషయంలోను.

(c) 33వ విభాగం క్రింద వార్షిక నివేదికను తయారుచేయాల్సినట్టి ఫారం, ప్రతి ఆర్థిక సంవత్సరంలో ఏ సమయంలో చేయాలనే విషయంలోను.

(d) 34వ విభాగం క్రింద, రాష్ట్ర జీవవైవిధ్య మండలి ఖాతాలను నిర్వహించడానికి, ఆడిట్ చేయడానికి విధానం విషయంలోను, ఖాతాలు ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా ఏ తేదీకి ముందు సమకూర్చాలనే విషయంలోను.

(e) 37వ విభాగం క్రింద జాతీయ జీవవైవిధ్య వారసత్వ స్థలాల నిర్వహణ, సంరక్షణ.

(f) 44వ విభాగంలోని (1)వ ఉప విభాగం క్రింద స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి నిర్వహణ, సంరక్షణ విధానం, అట్టి నిధిని ఏయే ఉద్దేశాలకు ఉపయోగించాలి అనే విషయంలోను.

(g) 45వ విభాగం క్రింద వార్షిక నివేదిక ఫారం, ప్రతి ఆర్థిక సంవత్సరం ఏ సమయంలో అట్టి నివేదికను తయారుచేయాలి అనే విషయంలోను.

(h) 46వ విభాగం క్రింద స్థానిక జీవవైవిధ్య నిధి ఖాతాలను నిర్వహించడానికి, ఆడిట్ చేయడానికి విధానం విషయంలోను, ఖాతాలను ఆడిట్ చేసిన ప్రతిని, దానిపై ఆడిటర్ల నివేదికతో సహా ఏ తేదీకి ముందు సమకూర్చాలనే విషయంలోను.

(i) నిర్ధిష్ట పర్చాల్సిన లేదా నిర్ధిష్టపర్చబడగు ఏదేని ఇతర సమాచారం.

(3) ఈ విభాగం క్రింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన ప్రతి నియమాన్ని వీలైనంత తొందరగా, దానిని చేసిన తరువాత, రెండు సభలు వున్న పక్షంలో శాసనమండలి ప్రతి సభాసమక్షంలోను లేదా అట్టి శాసనమండలి ఒకే సభను కలిగివున్న పక్షంలో ఆ సభా సమక్షంలో వుంచాలి.

నిబంధనావళులను చేయడానికి అధికారం

64. జాతీయ జీవవైవిధ్య ప్రాధికార సంస్థ ఈ చట్టంలోని ఉద్దేశాలను నేరవేర్చడం కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వ పూర్వ అనుమతితో అధికారిక రాజపత్రంలో ప్రకటన ద్వారా నిబంధనావళులను చేస్తుంది.

ఇబ్బందులను తొలగించే అధికారం

65. (1) ఈ చట్టంలోని నిబంధనలను అమలుపర్చడంలో ఏదేని ఇబ్బంది ఉత్పన్నమయితే, కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఈ చట్టంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధం కాకుండా, ఉత్తరువు

ద్వారా, ఇబ్బందిని తొలగించవచ్చును. అయితే, ఈ చట్టం ప్రారంభమయినప్పటి నుండి రెండు సంవత్సరాల కాలపరిమితి ముగిసిన తరువాత, అట్టి ఉత్తరువును చేయరాదు.

(2) ఈ విభాగం క్రింద చేసిన ప్రతి ఉత్తరువును వీలైనంత తొందరగా దానిని చేసిన తరువాత పార్లమెంటులో ప్రతిని సభాసమక్షంలో వుంచాలి.

సుభాష్ సి. జైన్,
భారత ప్రభుత్వ కార్యదర్శి